

Herkenbaarheid en de hartenklop van een panische en chaotische tijd arm-in-arm. Zoals het artistiek credo van Het Toneel Speelt belooft: 'Een samenleving die stuurloos is, heeft toneel nodig dat tot de verbeelding spreekt.'

En precies daarin gaat een en ander mis. De intrige van *Cloaca* is namelijk allerm minst intrigerend en spreekt zeker niet tot de verbeelding van schrijver dezes. Ik vind haar (kijk aan, 'intrige' is volgens Van Dale's Handwoordenboek zowaar vrouwelijk) nogal platgetrappeld, in een mengeling van pikkebroekjes-geworstel met overpotentie en impotentie, voorspelbare conflicten tussen ambitie en loyaliteit, en afrekeningen in het artistieke milieu. Drie van de vier mannenkarakters verzuipen in dat soort oppervlakkigheden. Joep, de beroeps-politicus en dus de beroepsverrader van het kwartet binnen Goos' intrige (Gijs Scholten van Aschat), krijgt van de auteur mooi materiaal aangereikt als het gaat om de verhalen over zijn gezin. Die verhalen lijken te beginnen bij de klassieke *one-liner* over het kleinburgerlijke huwelijk, ooit opgeschreven door Simon Carmiggelt: 'Mijn

vrouw, het is een goed boek, maar ik heb het al uit.' Ze eindigen kort daarop, met de mededeling van de vrouw dat zij het goede boek van haar man al enige tijd terzijde heeft gelegd. Daarna mag Joep zijn vrienden op klassiek machiavellistische manier besodemieteren, en daarmee is zijn personage wel zo ongeveer geknipt en geschoren. De gesjeesde, in coke-lijntjes naar onderen gesnoven advocaat Tom (Peter Blok) is de *loser* van het kwartet - zijn verraad zie je van kilometers ver op je af komen. Maarten, de kunsttoneelregisseur, wordt eerst afgeserveerd op zijn - in de ogen van zijn vrienden - mallootige toneelproducties, vervolgens serveert hij zichzelf af middels zijn tot pose verworden impotentie, en daarna serveert hij zichzelf nóg een keer af middels zijn (letterlijk) lulverhaal, over een onbezorgd seksleven met jonge meiden, die na het neuken nou eens een keer niét eindeloos willen ouwehoeren. In het centrum van de handeling van *Cloaca* staat Pieter (Pierre Bokma), de homoseksuele ambtenaar die zijn passie voor het werk van Willem de Kooning (tijdens zijn studie kunstgeschiedenis) heeft

ingeruild voor een passie voor de redelijk anoniem gebleven en jong gestorven Groningse beeldend kunstenaar Van Goppel. Pieter heeft zijn passie voor jonge jongens ingeruild voor het bestaan van een bange, naar binnen gekeerde eenzame flikker. Hij is het enige uitgewerkte personage in deze vrienden-tragedie. Zijn lijnen naar de drie companen uit het 'cloaca'-verband van weleer worden mooi uitgewerkt, zijn helder uitgewerkt. We komen veel over hem te weten, maar (godzijdank) net niet genoeg om het raadsel dat rond hem hangt afdoende op te helderen. Pieter heeft veruit de mooiste scène uit *Cloaca*, op driekwart van de voorstelling. Hij heeft tevens de mooiste tekst, tegen het einde aan. De mooiste scène is allemachtig prachtig, omdat Pieter voor heel even gelooft in een kort geluk, dat niet eens écht geluk is, omdat het niet gaat over zijn liefdesideaal: zijn zakelijk probleem lijkt voor korte tijd helemaal voorbij, en de gretigheid waarmee Pierre Bokma ons in dát kortstondige geluk laat delen, is hartveroverend én hartverscheurend.

De mooiste tekst van de voorstelling is ook voor Pieter, en klaar-

blijkkelijk heeft de regie ervoor gekozen daarmee alles af te ronden (en de door Maria Goos bedachte, vrij larmoyante slottaferelen te schrappen). Pieter: 'Het mooiste van Van Goppel was dat ie zichzelf altijd overprikkelde voor ie begon te schilderen. Dat was nodig. Dat wist ik eerst niet, maar ik zag het al wel. Die overprikkeling... dat heb ik nooit gekend. Ik heb er een vermoeden van, hoe het voelt. Het was ook nodig om tot die extreme beeldende activiteit te komen. Hoe doe je dat? Hoe ontrem je jezelf zonder te verdwijnen in de chaos? Hoe doe je dat? En waarom heb ik het nooit gekund?'

Het is een existentiële levensvraag die drie van de vier mannelijke personages in *Cloaca* nooit stellen. En dát is verdornde jammer. En misschien ook het verschil tussen een theaterhit en toneel dat tot de verbeelding spreekt.

Loek Zonneveld

CLOACA

TEKST Maria Goos

REGIE Willem van de Sande Bakhuyzen

SPEL Pierre Bokma, Gijs Scholten van Aschat, Peter Blok, Jaap Spijkers, Marleen Stoltz

DECOR Herbert Janse

LICHT Marc Heinz

KOSTUUMS Dorien de Jonge, Patrica Lim

PRODUCTIE Het Toneel speelt

Cloaca WILLEM VAN DE SANDE BAKHUYZEN/HET TONEEL SPEELT FOTO DEEN VAN MEER

